

Belgian Disability forum vzw (BDF)

Vragenlijst voor de evaluatie door de Partijen van de uitvoering van het Verdrag van de Raad van Europa inzake het voorkomen en bestrijden van geweld tegen vrouwen en huiselijk geweld

Eerste thematische evaluatiecyclus: vertrouwen opbouwen door het bieden van steun, bescherming en gerechtigheid

Inzending van het Belgian Disability forum vzw - 23/12/2024

Inleiding

Deze inzending is de bijdrage van het Belgian Disability Forum vzw (BDF) aan de vragenlijst die de groep van deskundigen inzake het bestrijden van geweld tegen vrouwen en huiselijk geweld (GREVIO) aan de Belgische Staat heeft voorgelegd in het kader van de eerste thematische evaluatiecyclus.

Het BDF is sinds 2010 betrokken bij het dossier van geweld tegen vrouwen en meisjes, meer bepaald via de rapporteringsprocessen met betrekking tot de VN-instrumenten (waaronder SDG's) en de Raad van Europa.

Het heeft zich vooral via professor Tina Goethals van de Universiteit Gent (UGent) geïnformeerd, en heeft zijn lidorganisaties geraadpleegd.

Het BDF heeft deelgenomen aan de uitwisselingen in het kader van het GREVIO-bezoek aan België in 2019.

Het heeft onder andere geprobeerd de bevoegde autoriteiten ertoe aan te zetten de praktijken van gedwongen anticonceptie en 'verplichte' sterilisatie, die in bepaalde gemeenschappen van kracht zijn, naar behoren te bestrijden en te bestraffen. Dit is een ingewikkeld dossier, omdat de personen die dit ondergaan, zich vaak niet van dit misbruik bewust zijn, en vaak zo onderworpen of afhankelijk zijn dat ze niet overwegen dit te weigeren.

Het is ook belangrijk goed te beseffen dat sterilisatie en anticonceptie misdaden door 'roofdieren' vergemakkelijken, omdat ze het risico op zwangerschap wegnemen of verminderen.

In 2024 was er een intensieve bewustmakingscampagne over geweld tegen vrouwen. Dit heeft zeker een nuttige impact gehad op dit dossier, althans wat de bewustmaking van het grote publiek betreft. Het BDF stelt ook vast dat de

laatste jaren maatregelen hiervoor werden genomen, voornamelijk in 2023 en 2024. Het is wellicht nog te vroeg om de maatregelen correct te kunnen evalueren. Welke evaluaties worden voorzien? Blijven ze behouden?

Wie is het BDF?

Het Belgian Disability Forum vzw verenigt twintig Belgische organisaties die personen met een handicap vertegenwoordigen (<https://bdf.belgium.be/nl/over-ons.html>).

Het BDF vertegenwoordigt de Belgische personen met een handicap op Europees en supranationaal niveau. Het is de Belgische vertegenwoordiger bij het European Disability Forum (EDF).

Het BDF volgt de Europese wetgeving en internationale instrumenten op die een impact hebben op het leven van personen met een handicap in België.

Proces voor het opstellen en valideren van de BDF-inzending

Het BDF-secretariaat heeft een ontwerp ingezonden, dat grotendeels is gebaseerd op

- het initiële werk in het kader van het GREVIO-bezoek aan België in 2019,
- het werk in het kader van de opvolging van de uitvoering van het VN-Verdrag inzake de rechten van personen met een handicap,
- het werk in het kader van de opvolging van de uitvoering van het CEDAW door België.

Het ontwerp werd voor wijzigingen voorgelegd aan

- alle BDF-lidorganisaties,
- de adviesraden op de verschillende niveaus van het federale België.

De definitieve versie van dit document werd op 23 december 2024 uitgegeven door het BDF-secretariaat onder de verantwoordelijkheid van het BDF-bestuursorgaan.

Opmerkingen over de presentatie van de inzending

Het BDF heeft niet alle vragen van GREVIO beantwoord.

De presentatie volgt de volgorde van de vragen en verwijst enkel naar de vragen waarvoor er bijdragen waren.

Bepaalde aspecten worden dus niet behandeld in de inzending van het BDF.

De bijdragen van het BDF hebben doorgaans betrekking op de antwoorden van België op de GREVIO-vragenlijst.

De oorspronkelijke tekst van de inzending werd in het Frans opgesteld. Voor de validering met de BDF-lidorganisaties werden de Nederlandse en Duitse schriftelijke uitwisselingen vertaald met de DeepL-tool.

Voor meer informatie kan u contact opnemen met het BDF-secretariaat:
[info@bdf.belgium.be.](mailto:info@bdf.belgium.be)

Algemene opmerkingen over personen met een handicap

Handicapsituaties komen in de hele Belgische samenleving voor, bij mensen van alle leeftijden en sociale niveaus. Ze zijn zeer gevarieerd, en de 'subgroep' van personen met een handicap is dus uiterst heterogeen.

Het totale aantal personen met een handicap wordt geschat op ongeveer 15 % van de bevolking. Bij benadering, want het hangt af van de berekening. Ter herinnering: naar schatting 80 % van de handicapsituaties is niet zichtbaar.

Bij het uitstippelen van beleid is het essentieel dat de bevoegde autoriteiten rekening houden met een aantal basisprincipes: toegankelijkheid, gelijke kansen, gendergelijkheid, vrijheid van beweging, inclusie, autonomie en levenskeuze.

Deel I: veranderingen in alomvattend en gecoördineerd beleid, financiering en gegevensverzameling op het gebied van geweld tegen vrouwen en huiselijk geweld

Artikel 7: alomvattend en gecoördineerd beleid

V1: geef informatie over nieuwe beleidsmaatregelen sinds het aannemen van het referentie-evaluatierapport van GREVIO over uw land om alomvattende beleidsmaatregelen te garanderen inzake preventie, bescherming en vervolging van stalking, seksuele intimidatie en huiselijk geweld, inclusief de digitale dimensie ervan, verkrachting en seksueel geweld, vrouwelijke genitale verminking, gedwongen huwelijken, gedwongen abortus en gedwongen sterilisatie, waaruit blijkt dat het Verdrag verder wordt uitgevoerd. Geef aan welke maatregelen zijn genomen, in het bijzonder met betrekking tot vormen van geweld tegen vrouwen die niet in aanmerking werden genomen in eerdere beleidsmaatregelen, programma's en diensten die de vier pijlers van het Verdrag van Istanbul omvatten.

Het antwoord van de Belgische Staat kan ingewikkeld lijken. Dit komt door de institutionele realiteit van België, waar bepaalde bevoegdheden volledig werden overgedragen aan de Gemeenschappen en Gewesten.

Daardoor heeft de federale Staat geen gezag meer over de overgedragen materies. Hij behoudt wel nog een rol bij het bevorderen van enige beleidscoördinatie via de interministeriële conferenties (IMC), zie punt 2 hieronder, en in alle vertegenwoordigingen van België op internationaal niveau, zoals bij de instanties van de Raad van Europa.

1. Op federaal niveau

1.1. Actieplan

Het BDF is verheugd dat de federale Staat 1 miljoen euro heeft vrijgemaakt voor 27 opvangstructuren voor vrouwelijke slachtoffers van geweld. Concreet betekent dit gemiddeld 37.000,00 euro per opvangstructuur. Dit budget was welkom en toont aan dat de federale regering zich bewust is geworden van de nood op dit vlak: vrouwen zijn wel degelijk slachtoffer van geweld in België.

Toch zou het belangrijk zijn te weten hoe de verschillende structuren deze bedragen hebben gebruikt. Worden vrouwen en meisjes met een handicap die slachtoffer van geweld zijn, nu snel en adequaat opgevangen? Zijn de lokalen goed toegankelijk voor alle handicapsituaties? Is het personeel van deze structuren opgeleid om slachtoffers met een handicap op te vangen?

Over het algemeen wordt nog te weinig rekening gehouden met opvang en zorg voor vrouwen en meisjes met een handicap die slachtoffer zijn van geweld. Op 31 oktober 2024 heeft de [Nationale Hoge Raad voor Personen met een Handicap](#) (NHRPH) dus een brief naar mevrouw de staatssecretaris voor Gelijke Kansen geschreven. Tot nu toe is hierop geen antwoord gekomen.

Bovendien staan vrouwen en meisjes met een handicap voor een bijzonder moeilijke juridische context door de complexe benadering van meervoudige discriminatie.

Sinds 2023 wordt meervoudige discriminatie wettelijk erkend.

De uitvoering van de regelgeving is evenwel complex: een slachtoffer van discriminatie moet verschillende federale en regionale instellingen aanspreken, elk met een gedeeltelijke bevoegdheid. Concreet: als iemand zich gediscrimineerd voelt als vrouw of meisje, dan moet zij hulp vragen aan het Instituut voor de gelijkheid van vrouwen en mannen (IGVM). Als zij zich gediscrimineerd voelt als persoon met een handicap, dan moet zij zich tot Unia wenden¹.

¹ MASTSEPAN (N.), *Verdrag inzake de rechten van personen met een handicap (UNCRPD), Alternatief verslag van het BDF bij de gecombineerde tweede en derde periodieke rapporten van België*, Brussel, 2024, p. 16, aanbeveling 10 (<https://bdf.belgium.be/resource/static/files/international-conventions/UNCRPD/2024-07-12-3de-alternatief-verslag-van-het-bdf-uncrpd.pdf>)
BDF, *CEDAW, Contribution of the Belgian Disability Forum (BDF) for the CEDAW Committee in preparation of the 8th simplified report of Belgium*, Brussel, 2019, p. 2 (<https://bdf.belgium.be/resource/static/files/international-conventions/CEDAW/2019-10-11-contribution-of-the-bdf-in-preparation-of-the-8th-report-of-belgium-cedaw.pdf>)
en https://tbinternet.ohchr.org/_layouts/15/treatybodyexternal/Download.aspx?symbolno=CEDAW%2fC%2fBEL%2fCO%2f8&Lang=en)

Hier is wel degelijk sprake van dubbele discriminatie, en toch is het vanuit procedureel oogpunt niet mogelijk deze eenvoudig en effectief te doen gelden. Hoewel dubbele discriminatie wettelijk wordt erkend, kan hiervoor geen administratieve procedure worden gestart. Dit maakt de stappen voor slachtoffers nog moeilijker, terwijl zij zich al in een bijzonder kwetsbare situatie bevinden.

a) Nationaal actieplan (NAP) 2021 - 2025

In het verslag van de Belgische Staat wordt de definitie van het nationaal actieplan voor de periode 2021 - 2025 (NAP 2021 - 2025) benadrukt². Het verslag is gebaseerd op raadplegingen van het maatschappelijk middenveld, die in mei 2021 met de steun van het IGVM werden uitgevoerd bij veertig organisaties van het Franstalige en Nederlandstalige maatschappelijk middenveld³.

Het BDF kon niet nagaan welke organisaties die personen met een handicap vertegenwoordigen, deelnamen aan deze raadplegingen. Toch blijken vrouwen en meisjes met een handicap de belangrijkste slachtoffers van geweld te zijn, met name seksueel geweld ...

Concreet bepaalt maatregel 106 van het *Nationaal Actieplan ter bestrijding van gendergerelateerd geweld 2021 - 2025* dat de toegankelijkheid van noodnummers voor personen met een handicap, in het bijzonder vrouwen, moet worden verbeterd⁴. Het BDF en de NHRPH betreuren in dit verband niet te hebben verkregen dat België de universele toegankelijkheid van noodnummers als voorwaarde stelde bij de uitvoering van de richtlijn *European Accessibility Act (EAA)*: bij gevaar kunnen dove en stomme vrouwen en meisjes deze nummers dus niet efficiënt gebruiken ...

b) Federaal actieplan handicap (2021 - 2024)

Het federaal actieplan handicap (2021 - 2024)⁵ bevat twee maatregelen met betrekking tot gendergerelateerd geweld:

² Federale overheidsdienst Sociale Zekerheid, *Tussentijds verslag over de tenuitvoerlegging van het Nationaal Actieplan ter bestrijding van gendergerelateerd geweld 2021 - 2025*, Brussel, 2024
(<https://socialesecurity.belgium.be/sites/default/files/content/docs/nl/publicaties/handicap/handicap-federaal-plan-2021-2024-nl.pdf>)

³ België, GREVIO-rapport 2024 - *Rapport van België tot uitvoering van de bepalingen van het Verdrag van de Raad van Europa inzake het voorkomen en bestrijden van huiselijk geweld in overeenstemming met artikel 68, lid 1 (eerste thematische evaluatiecyclus)*, Brussel, 2024, ontvangen door GREVIO op 26 september 2024, p. 16

⁴ MASTSEPAN (N.), *op. cit., loc. cit.* p. 33, voetnoot 72

⁵ Federale Overheidsdienst Sociale Zekerheid, *Federaal actieplan handicap (2021 - 2024)*, Brussel, 2021
(<https://socialesecurity.belgium.be/sites/default/files/content/docs/nl/publicaties/handicap/handicap-federaal-plan-2021-2024-nl.pdf>)

- effectief rekening houden met personen met een handicap die slachtoffer zijn van familiaal, gendergerelateerd en/of seksueel geweld,
- de toegankelijkheid van de zorgcentra na seksueel geweld (ZSG) verbeteren.

Het actieplan loopt ten einde. Is een gedetailleerde evaluatie van de voortgang op het vlak van deze twee maatregelen voorzien? Anders wordt de toekomstige planning niet op een solide basis opgesteld ...

Het is van groot belang te weten of de bestaande centra nu toegankelijk zijn voor alle vrouwen en meisjes met een handicap, of ze voldoende verspreid zijn over het hele grondgebied, en of ze alle noodzakelijke garanties bieden op het vlak van discretie, een essentieel aspect voor slachtoffers om zich in vertrouwen tot hen te wenden.

c) Impactanalysen

Sinds 2013 voorziet de federale wetgeving inzake administratieve vereenvoudiging in de uitvoering van impactanalysen voor elk wetsontwerp. Jammer genoeg worden de impactanalysen vaak pas op het einde van het voorbereidingsproces van het wetsvoorstel uitgevoerd, wanneer alles reeds is afgerond.

Ze hebben dus geen impact! Deze wet heeft geleid tot de oprichting van een impactanalysecomité, dat belast is met de opvolging van de impactanalysen en een jaarverslag over de impactanalysen dient voor te leggen. In 2014 en 2015 werd een jaarverslag gepubliceerd, maar daarna niet meer. Het zou goed zijn te weten waarom niet (al tien jaar geen jaarverslag)⁶.

2. Op het niveau van de deelgebieden

Het antwoord van België op de GREVIO-vragenlijst beschrijft uitvoerig de plannen van elk Gewest en elke Gemeenschap⁷. De toegankelijkheid van plaatsen voor het publiek is in de eerste plaats een gewestelijke bevoegdheid. Deze actieplannen besteden geen bijzondere aandacht aan de noodzaak om opvangplaatsen toegankelijk te maken voor vrouwen en meisjes die slachtoffer zijn van geweld.

Vlaams Gewest

In het Vlaams Gewest werd het Vlaams actieplan seksueel geweld (2020 - 2024) uitgewerkt⁸. Het is nog te vroeg voor de eindevaluatie van dit plan,

⁶ Koninklijk besluit houdende uitvoering van titel 2, hoofdstuk 2 van de wet van 15 december 2013 houdende diverse bepalingen inzake administratieve vereenvoudiging (https://etaamb.openjustice.be/nl/koninklijk-besluit-van-21-december-2013_n2013021141)

⁷ België, GREVIO-rapport 2024, *op. cit., loc. cit.* p. 21-24.

⁸ Vlaanderen, Agentschap Justitie en Handhaving, *Vlaams actieplan ter bestrijding van seksueel geweld 2020 - 2024*, Brussel, 2024

maar het BDF wil dat het plan zo snel mogelijk wordt geëvalueerd, zodat de volgende versie op een stevige basis steunt. Het BDF weet niet hoe dit plan zal worden geëvalueerd.

In het kader van dit plan werden 'veilige huizen' opgericht. Het BDF wil zeker zijn dat deze veilige huizen toegankelijk zijn of snel toegankelijk worden voor alle vrouwen en meisjes, ongeacht hun situatie, ook voor vrouwen en meisjes met een handicap. Een dergelijke maatregel komt alle vrouwen ten goede: 'wie het grotere kan, kan ook het kleinere'.

Daarnaast wordt in het antwoord van België op de GREVIO-vragenlijst verwezen naar het deel 'kwalitatieve en professionele ondersteuning van de seksuele gezondheid van personen met een handicap door opgeleide seksuele dienstverleners ...' in het actieplan.

Dit initiatief toont aan dat de Vlaamse autoriteiten de noodzaak erkennen van een bevredigend seksueel leven, in het bijzonder voor personen met een handicap. Het BDF verwelkomt dit. Een concrete evaluatie van de impact van dit aspect van het plan zal interessant zijn: is het succesvol?

Brussels Hoofdstedelijk Gewest

Het Brussels Hoofdstedelijk Gewest heeft zijn *Handistreamingplan*⁹ uitgewerkt. Het werd opgesteld in samenwerking met de organisaties die personen met een handicap vertegenwoordigen.

Het plan hecht veel belang aan de toegang tot ondersteunende diensten in het algemeen. Op pagina 17 voorziet het plan ook in een informatiebrochure voor slachtoffers¹⁰.

Dit plan loopt over de periode 2022 - 2025. Een deugdelijke evaluatie is nodig om de volgende versie van het plan voor te bereiden. Het BDF [staat positief tegenover actie 6 van het Handistreamingplan](#).

Franse Gemeenschap van België

In de antwoorden van België op de GREVIO-vragenlijst wordt benadrukt dat de adviesraad voor personen met een handicap in de Franse Gemeenschap, die in april 2024 van start is gegaan, zich zal buigen over de specifieke aard van geweld tegen vrouwen met een handicap. In dit stadium is het te vroeg voor concrete resultaten¹¹, maar het BDF wil dat dit prioritair wordt behandeld.

De analyse van Esenca over de aanpak van geweld tegen vrouwen met een handicap biedt nuttige inzichten over de moeilijkheden van vrouwen

(https://assets.vlaanderen.be/image/upload/v1692190448/VR_2022_2312_MED_Updated_actieplan_seksueel_geweld_-_4_Bijlage_vjvfuw.pdf)

⁹ Brusselse Hoofdstedelijke Regering, *Brussels plan voor de integratie van handistreaming in het overheidsbeleid 2022 - 2025, stop-violence.brussels*, Brussel, 2022 (<https://equal.brussels/wp-content/uploads/2022/12/Plan-handistreaming-NL.pdf>)

¹⁰ *Ibid*, p. 17.

¹¹ België, GREVIO-rapport 2024, *op. cit.*, *loc. cit.* p. 48.

met een handicap in de Federatie Wallonië-Brussel om een harmonieus seksueel leven te ontwikkelen¹². Tot nu toe worden deze moeilijkheden niet adequaat aangepakt.

3. Op interfederaal niveau: interministeriële conferentie over vrouwenrechten

In de antwoorden van België op de vragen van GREVIO wordt benadrukt dat ... *de interministeriële conferentie Handicap nauw samenwerkt met deskundigen en het maatschappelijk middenveld ...*¹³. Noch het BDF noch de NHRPH werden tot nu toe uitgenodigd door de IMC om te werken rond geweld tegen vrouwen met een handicap ...

Actieve deelname van organisaties die vrouwen met een handicap vertegenwoordigen, had in het bijzonder de aandacht kunnen vestigen op de noodzaak om Franstalige en Nederlandstalige hulplijnen¹⁴ gratis toegankelijk te maken voor alle vrouwen en meisjes met een handicap: het is niet normaal dat de mogelijk meest kwetsbare vrouwen en meisjes op die manier uit de boot vallen ...

Tot slot staat in de antwoorden van de Belgische Staat dat ... *het huishoudelijk reglement van de IMC Vrouwenrechten ook werd aangepast in 2024 opdat de verenigingen van het maatschappelijk middenveld systematisch worden geraadpleegd bij het bepalen van de prioritaire thema's van de toekomstige IMC's*¹⁵.

Voor zover het BDF weet, werden de NHRPH en de adviesraden handicap in de deelgebieden nooit geraadpleegd. Het hoopt dat dit nu wel het geval zal zijn.

V3: geef informatie over de manier waarop uw autoriteiten zorgen dat de rechten en zelfbeschikking van vrouwen centraal staan in het beleid inzake geweld tegen vrouwen en huiselijk geweld, en over maatregelen die zijn genomen om dit beleid intersectioneler te maken, in overeenstemming met artikel 4, lid 3, van het Verdrag.

Helaas ondervinden vrouwen en meisjes met een handicap vaak moeilijkheden om hun rechten te doen gelden omdat ze zich in intersectionele situaties bevinden: ze kunnen worden gediscrimineerd als vrouw, als meisje en als persoon met een handicap. In veel situaties worden ze gedwongen te kiezen in welk juridisch kader ze hun rechten willen doen gelden of herstellen: als vrouw of als persoon met een handicap?

¹² PAULUS (M.), *Prise en charge des violences faites aux femmes en situation de handicap : de multiples difficultés - Analyse Education permanente - Esenca, Brussel, 2023, p. 14-15* (<https://www.esenca.be/wp-content/uploads/2023/07/Analyse-2023-Accessibilite-et-violences.pdf>)

¹³ België, GREVIO-rapport 2024, *op. cit.* p. 19.

¹⁴ België, GREVIO-rapport 2024, *op. cit.* p. 19.

¹⁵ België, GREVIO-rapport 2024, *op. cit.* p. 21.

Intersectionaliteit lijkt stilaan meer in aanmerking te worden genomen in België. Een goede zaak, maar het gaat niet snel genoeg ... Dit geldt met name bij ernstige feiten: de samenleving moet deze snel aanpakken, om te voorkomen dat de gevolgen en schade steeds verergeren ...

Artikel 8: financiële middelen

V4: geef informatie over nieuwe ontwikkelingen sinds het aannemen van het referentie-evaluatierapport van GREVIO over uw land op het vlak van het toewijzen van passende duurzame financiële middelen en personeel voor de uitvoering van integraal beleid, maatregelen en programma's inzake het voorkomen en bestrijden van alle vormen van geweld die onder van het Verdrag van Istanbul vallen.

V5: geef informatie over ontwikkelingen op het vlak van het ter beschikking stellen van passende duurzame financiële middelen en personeel voor vrouwenrechtenorganisaties die gespecialiseerde slachtofferhulp bieden, waaronder organisaties die migrantenvrouwen en -meisjes ondersteunen.

Voor de vragen 4 en 5 slaat geen enkel antwoord van de Belgische Staat op de specifieke financiering voor de realiteit van vrouwen met een handicap. Dit wordt bevestigd door de beslissing van de staatssecretaris voor Gendergelijkheid: geen enkele vereniging die personen met een handicap vertegenwoordigt, krijgt in dit kader steun¹⁶.

Artikel 11: verzamelen van gegevens en onderzoek

V6: geef informatie over nieuwe ontwikkelingen van de handhavingsdiensten, justitie, de sociale diensten en de openbare gezondheidszorg sinds het aannemen van het referentie-evaluatierapport van GREVIO over uw land op het vlak van het invoeren van categorieën van gegevensverzameling, zoals soort geweld, geslacht en leeftijd van slachtoffer en dader, relatie tussen beide, en plaats van het gebeuren, voor de relevante administratieve gegevens op het gebied van geweld tegen vrouwen en huiselijk geweld.

1. Verzamelen van gegevens op federaal niveau

In de antwoorden van België wordt verwezen naar een studie over de prevalentie van seksueel geweld tegen personen met een handicap en een projectoproep met als titel *Zolang het nodig is*¹⁷.

Deze initiatieven bevestigen de bevindingen van het BDF: vrouwen en meisjes met een handicap worden geconfronteerd met zeer ernstige situaties van geweld, zowel thuis als in gemeenschappelijke

¹⁶ LEROY (M.-C.), *Eindelijk structurele financiële steun voor verenigingen actief op vlak van gelijkheid*, persbericht van de staatssecretaris voor Gendergelijkheid, 15 september 2023 (<https://leroy.belgium.be/nl/eindelijk-structurele-financi%C3%ABle-steun-voor-verenigingen-actief-op-vlak-van-gelijkheid>)

¹⁷ België, GREVIO-rapport 2024, *op. cit.* p. 49.

leefomgevingen (instellingen). Deze feiten houden voornamelijk verband met enerzijds hun geslacht en anderzijds hun handicap.

- De plaatsen waar seksueel geweld plaatsvindt, variëren. De twee meest voorkomende zijn het huis van het slachtoffer (24 %) en het ziekenhuis/de dokterspraktijk (10 %).
- In 95 % van de gevallen is de dader een man.
- In 85 % van de gevallen wordt de politie niet ingeschakeld.
- Vier zwangerschappen werden geregistreerd als gevolg van seksueel geweld.
- Meestal hebben de slachtoffers slechts een rudimentaire seksuele en emotionele opvoeding genoten, waardoor ze niet in staat zijn te begrijpen wat aanvaardbaar gedrag en wat misbruik is¹⁸.

Uit analyse van de ZSG-statistieken blijkt dat

- in 66,1 % van de gevallen sprake is van verkrachting of poging tot verkrachting;
- in 14 % van de gevallen sprake is van lichamelijk geweld zonder penetratie;
- in 1,2 % van de gevallen sprake is van seksuele intimidatie;
- in 18,7 % van de gevallen het soort seksueel geweld niet bekend is;
- in 62,1 % van de gevallen de dader een bekende van het slachtoffer was, zoals een familielid, (ex-)partner of kennis;
- in 30,7 % van de gevallen de dader onbekend was.

Ook blijkt dat vrouwen en meisjes met een handicap twee keer zo vaak slachtoffer zijn van seksueel geweld en misbruik dan vrouwen zonder handicap. Bovendien lijkt gedwongen sterilisatie van vrouwen en meisjes met een handicap, vooral vrouwen en meisjes met een verstandelijke handicap, in bepaalde instellingen nog steeds schering en inslag¹⁹.

Het BDF waardeert dat de bevoegde autoriteiten de oproepen van de handicapsector in overweging nemen. Vijf jaar na de studie van de UGent zijn we evenwel nog steeds aan het vaststellen. Documenteren is een belangrijke eerste stap, maar voor de slachtoffers van misbruik is er dringend actie nodig. Is de traagheid waarmee de autoriteiten reageren en de procedures worden ingevoerd, op zich al niet een vorm van geweld?

Het is hoog tijd voor concrete oplossingen: wie met geweld wordt geconfronteerd, moet direct worden opgevangen. Ook moeten zo snel

¹⁸ BDF, *CEDAW, Contribution of the Belgian Disability Forum (BDF) for the CEDAW Committee in preparation of the 8th simplified report of Belgium*, Brussel, 2019, p. 12 (<https://bdf.belgium.be/resource/static/files/international-conventions/CEDAW/2019-10-11-contribution-of-the-bdf-in-preparation-of-the-8th-report-of-belgium-cedaw.pdf> en https://tbinternet.ohchr.org/_layouts/15/treatybodyexternal/Download.aspx?symbolno=CEDAW%2fC%2fBEL%2fCO%2f8&Lang=en)

¹⁹ BDF, *CEDAW, op. cit., loc. cit.* p. 1.

VAN REETH (C.), *Stérilisations et contraception forcées : ces armes pour contrôler le corps des femmes handicapées*, in *Alter Echos*, nr. 512, 13 september 2023.

mogelijk preventieve maatregelen worden uitgewerkt. Structurele actie is nodig. De ernst en omvang van de gemelde situaties tonen aan dat gerichte projecten niet meer volstaan. Het BDF vindt dat ze moeten worden geëvalueerd, en verankerd indien ze succesvol zijn.

Het BDF wil ook benadrukken dat de bewijslast een heikel punt blijft bij seksueel geweld: veel slachtoffers met een handicap dienen geen klacht in of praten zelfs niet erover. De verzamelde gegevens geven dus waarschijnlijk een onderschat beeld van de realiteit.

Dit is te wijten aan verschillende factoren: de slachtoffers zijn zich niet bewust van de strafbaarheid van de feiten, ervaren druk, weten niet welke rechtsmiddelen er zijn, vrezen negatieve gevolgen als ze klacht indienen of erover praten, ... Het is angstaanjagend dat de daders vaak 'vertrouwenspersonen' zijn: slachtoffers komen terecht in een vicieuze cirkel waaruit ze niet kunnen ontsnappen.

Deze bevindingen werden samengevat in de opmerkingen van het CEDAW aan België: *Het Comité merkt met bezorgdheid op dat vrouwen met een handicap in de Staat die partij is, vaak worden geconfronteerd met uitsluiting van de arbeidsmarkt, hoge niveaus van institutionalisering en hoge percentages van gendergerelateerd geweld ...*²⁰.

Werkgroep Administratieve gegevens

Daarnaast wordt in het antwoord van de Belgische Staat op de vragen van GREVIO erop gewezen dat België in 2022 een werkgroep Administratieve gegevens heeft opgericht²¹. Het zou interessant zijn te weten of de verzamelde gegevens kunnen worden opgesplitst naar geslacht en naar soort discriminatie om feiten van geweld tegen vrouwen, in het bijzonder vrouwen met een handicap, in kaart te brengen.

De wet van 26 april 2024 betreffende de zorgcentra na seksueel geweld (ZSG's)²² bepaalt dat ze toegankelijk moeten zijn voor alle slachtoffers, dus ook voor personen met een handicap. De wet is recent en toont aan dat België rekening heeft gehouden met de GREVIO-aanbevelingen uit 2019. Wellicht heeft de wet nog niet haar volle effect gesorteerd.

Het BDF wil dat de ZSG's zo snel mogelijk voldoen aan de voorwaarden voor universele toegankelijkheid. Het vraagt de Staat de nodige toelagen hiervoor te voorzien.

²⁰ Committee for the Elimination of Discrimination against Women (CEDAW), *Final Conclusions on Belgium's 8th Periodic Report*, 2022, § 55
(https://tbinternet.ohchr.org/_layouts/15/treatybodyexternal/Download.aspx?symbolno=CEDAW%2FCO%2FBEL%2FCO%2F8&Lang=en)

²¹ België, GREVIO-rapport 2024, *op. cit.* p. 17.

²² *Wet van 26 april 2024 betreffende de zorgcentra na seksueel geweld*
(https://etaamb.openjustice.be/nl/wet-van-26-april-2024_n2024004825)

2. Verzamelen van gegevens op het niveau van de deelgebieden

In het Belgische rapport wordt gewezen op gelijkaardige studies in de deelgebieden. De alarmerende bevindingen van het BDF waren aanvankelijk gebaseerd op de studie van de UGent over geweld tegen vrouwen²³. Sindsdien werden ze bevestigd door een studie in de Franse Gemeenschap van België²⁴.

Tot slot werd in de Vlaamse Gemeenschap een grondig onderzoek uitgevoerd naar de omvang van seksueel geweld tegen personen met een handicap als aanvulling op de UN-MENAMAIS-enquête²⁵. Uit de resultaten, die in 2021 werden gepubliceerd, blijkt dat 48 % van de ondervraagde vrouwen met een handicap slachtoffer van seksueel geweld was. De enquête toont aan dat een oplossing voor dit probleem zich opdringt in België.

Het BDF heeft dezelfde verwachtingen van de deelgebieden als van het federale niveau.

Het BDF wil de aandacht vestigen op de noodzaak van een gesubsidieerde training voor personen met een handicap over het stellen en verdedigen van grenzen, en op de noodzaak hen aan te moedigen om te spreken. Anders zullen de verzamelde gegevens waarschijnlijk veel lager blijven dan in werkelijkheid het geval is. Het bewustzijn over misbruik moet bij iedereen vergroten, maar zeker bij de betrokkenen zelf²⁶.

3. Studies en onderzoeken

Zowel in het Vlaams Gewest als in de Federatie Wallonië-Brussel vestigen de actoren op basis van het IPV-PRO&POL-project²⁷ de aandacht op meer kwetsbare groepen, die op het kruispunt staan van verschillende soorten discriminatie op basis van gender, klasse, etniciteit, verblijfsstatus, handicap of seksualiteit.

²³ GOETHALS (T.), VAN HOVE (G.) en VAN DER LAENEN (F.), *Seksueel georiënteerd geweld bij vrouwen met een beperking in Vlaanderen*, Gent, 2018.

²⁴ EL KONNADI (S.), JACQUET (M.) en ROLLIN (L.), *Violences gynécologiques et obstétricales vécues par les femmes avec une déficience intellectuelle vivant en institution : étude exploratoire sur la situation en Belgique francophone*, 2023, p. 48-49, (Femmes et Santé asbl, Handicap et Santé asbl, centre de ressources Handicaps et Sexualités):

https://assets.ctfassets.net/10gk3ls1b1u3/2vcIuHLvLz8ft5GYjhsrt/96a054afc2e4de6e2cee73c485d1e3d/rapport_VGO-web.pdf

²⁵ KEYGNAERT (I) et al, *Een beter begrip van mechanismes, aard, omvang en impact van seksueel geweld in België (UN-MENAMAIS): eindrapport*, Brussel, 2021

(<https://www.belspo.be/belspo/fedra/proj.asp?l=nl&COD=BR%2F175%2FA5%2FUN%2DMENAMAIS>)

²⁶ MASTSEPAN (N.), *op. cit., loc. cit.* aanbeveling 47, p. 50.

²⁷ IPV-PRO&POL, *Partnergeweld: impact, proces, evolutie en publiek beleid* (https://nicc.fgov.be/upload/files/ODcriminologie/samenvatting_ipv-propol_150322.pdf)

Het BDF stelt met tevredenheid vast dat dit project de aandacht vestigt op de specifieke kenmerken van kwetsbare groepen, onder wie vrouwen en meisjes met een handicap. Het hoopt dat de onderzoeksresultaten de basis zullen vormen voor concrete en effectieve acties.

De handicapsector heeft ook onderzoek gedaan naar de realiteit van vrouwen en meisjes met een handicap die met geweld worden geconfronteerd.

In de analyse van Esenca wordt onder andere op de hardnekkige stereotypen gewezen die een optimale aanpak van geweld tegen vrouwen en meisjes met een handicap belemmeren: ... *Ze (vrouwen en meisjes die slachtoffer zijn van geweld) worden over het hoofd gezien in deze kwesties en het geweld dat ze ondergaan, is maar al te vaak onzichtbaar. Deze situatie wordt nog verergerd door het feit dat sommige vrouwen met een handicap worden gelijkgesteld aan 'gek', 'niet te geloven', 'hysterisch', en verschillende andere stereotypen die zijn gecreëerd door de validistische maatschappij waarin we leven*²⁸.

Deel II: informatie over de uitvoering van bepaalde bepalingen in prioritaire gebieden van preventie, bescherming en gerechtelijke vervolging

Artikel 12: algemene verplichtingen

V9: geef informatie over primaire preventiemaatregelen die zijn genomen om de mentaliteit en houding ten opzichte van geweld tegen vrouwen te veranderen en de blootstelling van vrouwen aan gendergerelateerd geweld te verminderen:

- a. schadelijke genderstereotypen en -vooroordelen, gewoonten en tradities die gebaseerd zijn op het idee dat vrouwen minderwaardig zijn, aanpakken;*
- b. rekening ermee houden dat vrouwen en meisjes die te maken hebben met intersectionele discriminatie, meer zijn blootgesteld aan gendergerelateerd geweld;*
- c. alle leden van de maatschappij, ook mannen en jongens, stimuleren actief bij te dragen aan het voorkomen van alle vormen van geweld tegen vrouwen die onder de reikwijdte van het Verdrag van Istanbul vallen, en de emancipatie van vrouwen en meisjes op alle gebieden van het leven bevorderen, meer bepaald hun deelname aan het politieke leven op alle niveaus en aan de arbeidsmarkt.*

De afgelopen jaren heeft het BDF vastgesteld dat er aanzienlijk meer informatie over vrouwenrechten in de media is verschenen. Stereotypen en vooroordelen worden nu vaker ontleed in de algemene media.

Geweld tegen vrouwen heeft meer aandacht gekregen. Erover praten in de media, met de nodige voorzichtigheid, is zeker een belangrijke

²⁸ PAULUS (M.), *op. cit., loc. cit.* p. 14-15.

stap in het bewustwordingsproces om geweld tegen vrouwen te bestrijden.

Het BDF heeft evenwel niet echt opgemerkt dat de algemene media bijzondere aandacht besteden aan informatie over stereotypen en geweld tegen vrouwen en meisjes met een handicap.

Vlaamse Gemeenschap

De beheersovereenkomst van de VRT (Vlaamse radio- en televisieomroeporganisatie) bevat de verplichting om diversiteit in het programma-aanbod te waarborgen. Dit omvat ook handicapsituaties.

Het BDF vraagt zich af of deze verplichting ook geldt voor geweld tegen vrouwen met een handicap.

De VRT schrijft op haar website: *We houden een open lijn met middenveldorganisaties GRIP vzw, Levl, Netwerk tegen Armoede, de Vrouwenraad, çavaria en de Vlaamse Ouderenraad. Zo houden we de vinger aan de pols bij verschillende groepen in onze samenleving*²⁹.

Franse Gemeenschap van België en Duitstalige Gemeenschap

Dergelijke verbintenissen hebben de Franse Gemeenschap van België en de Duitstalige Gemeenschap niet aangegaan op het niveau van hun publieke radio- en televisieomroeporganisaties. Er zijn geen wettelijke bepalingen of actieplannen om een gelijke vertegenwoordiging van personen met een handicap in de media te waarborgen. Handicap wordt vaak nog enkel in beeld gebracht vanwege de zichtbare handicap en niet vanwege de persoon erachter ...

Nog moeilijker is het om personen met onzichtbare handicaps of personen die worden geconfronteerd met intersectionele discriminatie, op het scherm te krijgen. Omdat handicapsituaties weinig zichtbaar zijn, komen onderwerpen over geweld tegen vrouwen met een handicap uiterst zelden aan bod³⁰.

Artikel 14: onderwijs

V10: geef enkele voorbeelden van veelbelovende onderwijs- of preventieprogramma's, -materiaal of -initiatieven voor gebruik in het formele onderwijs (van kleuterschool tot hoger onderwijs):

- a. *kinderen en jongeren onderwijzen in gelijkheid van vrouwen en mannen, het recht op persoonlijke integriteit, wederzijds respect en gewelddoos oplossen van conflicten in interpersoonlijke betrekkingen, inclusief het begrip vrijwillige instemming;*
- b. *bepaalde of alle vormen van geweld tegen vrouwen en meisjes die onder*

²⁹ VRT: <https://www.vrt.be/nl/over-ons/onze-opdracht/missie-en-waarden/themas/diversiteit-en-inclusie>

³⁰ MASTSEPAN (N.), *op. cit., loc. cit.* p. 26, voetnoot 50.

- het Verdrag van Istanbul vallen, aanpakken;*
- c. *de opname van digitale geletterdheid en online veiligheid in formele onderwijsprogramma's bevorderen, zoals bepaald in algemene aanbeveling nr. 1 van GREVIO over de digitale dimensie van geweld tegen vrouwen;*
 - d. *zorgen voor pedagogisch materiaal op school dat geen negatieve genderstereotypen over vrouwen en mannen van alle leeftijden overbrengt;*
 - e. *interventies op maat voorstellen om gendergerelateerd geweld te voorkomen en de autonomie van alle meisjes te versterken, ook meisjes die risico lopen op intersectionele discriminatie.*

Franse Gemeenschap, Waals Gewest en Brussels Hoofdstedelijk Gewest

In 2023 hebben de Franse Gemeenschap, het Waals Gewest en de COCOF een samenwerkingsakkoord aangenomen over de veralgemening van relationele, affectieve en seksuele opvoeding (EVRAS)³¹. EVRAS beperkt zich niet tot het onderwijs. Het kan worden toegepast in alle leefomgevingen en richt zich ook tot personen met een handicap, in het bijzonder vrouwen ... *die vaak worden geconfronteerd met specifieke uitdagingen op het gebied van seksualiteit, relaties en kwetsbaarheid voor geweld ...*³².

Deze opleiding is sinds het schooljaar 2023 – 2024 van kracht. Gelukkig is dit ook het geval in het buitengewoon onderwijs, gelet op de 'prevalentie' van misbruik van jongeren met een handicap. Het BDF beschouwt dergelijke opleidingen als noodzakelijk in het buitengewoon onderwijs en in gemeenschappelijke leefomgevingen.

Uit het onderzoek waarnaar wordt verwezen in het UNCRPD-staatsrapport, blijkt dat vrouwen met een handicap die slachtoffer zijn van seksueel geweld, nauwelijks kennis hebben van relaties, emoties of seksualiteit. Uit een Franstalig onderzoek blijkt ook dat relationele, affectieve en seksuele vorming zelden aan bod komt in opvangstructuren voor personen met een handicap³³.

Een betere kennis van jongens over relaties, emoties en seksualiteit zal waarschijnlijk ook een positief langetermijneffect hebben.

Artikel 15: trainen van beroepskrachten

V11: vul de bijgevoegde tabellen I en II in om een overzicht te geven van de

³¹ Portaalsite van het onderwijs in de Federatie Wallonië-Brussel, *Education à la vie relationnelle, affective et sexuelle (EVRAS)*:

<http://www.enseignement.be/index.php?page=27276&navi=4047>

³² PINTO (M.), *L'EVRAS : un outil pour lutter contre les violences envers les femmes en situation de handicap mental ?*, Analyse Education permanente - Esenca, Brussel, 2024, p. 3.

³³ MASTSEPAN (N.), *op. cit., loc. cit.* p. 68.

beroepsgroepen die een basis- en voortgezette opleiding krijgen over de verschillende vormen van geweld tegen vrouwen en huiselijk geweld. Vermeld de frequentie en omvang van de opleiding en of deze verplicht is.

V12: geef aan of de expertise van vrouwenrechtenorganisaties of gespecialiseerde ondersteuning is geïntegreerd in het ontwerp en/of de uitvoering van de opleiding.

Bij weten van het BDF zijn er geen organisaties die personen met een handicap vertegenwoordigen, betrokken bij het opleiden van professionals die moeten omgaan met situaties van geweld tegen vrouwen of meisjes met een handicap.

Dergelijke opleidingen zijn zeer belangrijk. In zijn alternatief verslag over de uitvoering van het UNCRPD van 2024 raadde het BDF overigens aan dat de curricula en bijscholing van professionals modules over handicap en inclusie zouden bevatten³⁴. Dit was een algemene aanbeveling voor alle professionals die contact hebben met personen met een handicap.

Ze wordt aangevuld met een specifieke aanbeveling betreffende professionals die moeten omgaan met feiten van geweld: ... *opleidingen voorzien voor personeel in de gezondheidszorg, advocaten, politie en magistraten over de realiteit van personen met een handicap. Professionals moeten communicatievaardigheden aanleren om gevoelige kwesties te bespreken*³⁵.

Ook de opleiding van ziekenhuispersoneel in ZSG's is belangrijk. In het verslag van België is er sprake van bijscholing voor hen inzake opvang van personen met een verstandelijke handicap die slachtoffer zijn van seksueel geweld³⁶.

Het BDF vraagt voor alle deelgebieden een transversale opleiding van het personeel dat getuigenissen ontvangt van vrouwen met een handicap die slachtoffer zijn van geweld, in het bijzonder personeel in de gezondheidszorg, advocaten, politie en magistraten. Professionals moeten o.a. communicatievaardigheden aanleren om gevoelige kwesties te bespreken³⁷.

Ze moeten hun hele loopbaan en in ieder geval tijdens hun basisopleiding een specifieke opleiding krijgen³⁸.

De cumulatieve effecten van meerdere vormen van onderdrukking kunnen tot ernstige trauma's leiden. Hoe zit het met de toegang tot psychologische zorg? Zijn de hulpverleners goed opgeleid om vrouwen en meisjes met een handicap die slachtoffer zijn van geweld, te helpen?

³⁴ MASTSEPAN (N.), *op. cit., loc. cit.* p. 26, aanbeveling 18; p. 43, aanbeveling 38

³⁵ MASTSEPAN (N.), *op. cit., loc. cit.* p. 52, aanbeveling 48.

³⁶ België, GREVIO-rapport 2024, *op. cit., loc. cit.* p. 49.

³⁷ MASTSEPAN (N.), *op. cit., loc. cit.* aanbeveling 48, p. 50.

³⁸ MASTSEPAN (N.), *op. cit., loc. cit.* aanbeveling 76, p. 79.

Artikel 16: preventieve interventie- en behandelingsprogramma's

V13: geef informatie over de maatregelen die zijn genomen om het aantal vrijwillige of verplichte preventieve interventie- en behandelingsprogramma's voor daders van huiselijk en seksueel geweld te verhogen.

1. Behandeling onder vrijheidsberoving en toepassing van de beveiligingsmaatregel ter bescherming van de maatschappij

In de antwoorden van België hierop is er sprake van elementen die strikt genomen geen preventieve interventie zijn, maar een 'behandeling onder vrijheidsberoving'. De wet van 29 februari 2024 heeft boek 1 van het Strafwetboek gewijzigd, met name wat betreft de behandeling van daders onder vrijheidsberoving³⁹. De wet houdt rekening met noodzakelijke behandelingen om recidive te voorkomen en met niet-behandelbare psychiatrische stoornissen.

Het BDF beschikt niet over de nodige deskundigheid om de doeltreffendheid van dit soort maatregelen te evalueren⁴⁰, maar vraagt zich af hoe ze concreet worden uitgevoerd, aangezien de Belgische gevangenissen overbevolkt zijn, België herhaaldelijk werd veroordeeld voor het beheer van het gevangeniswezen en het UNCRPD-comité de Belgische Staat onlangs in een opmerking heeft gevraagd daders niet langer in de psychiatrische vleugels van gevangenissen te plaatsen: gevangenissen zijn niet de juiste plaats voor een psychiatrische behandeling.

Bovendien vraagt het UNCRPD-comité niet langer interneringsmaatregelen voor onbepaalde tijd toe te passen⁴¹.

³⁹ België, GREVIO-rapport 2024, *op. cit.*, *loc. cit.* p. 106 en 107

29 FEBRUARI 2024, Wet tot invoering van boek II van het Strafwetboek, Belgisch Staatsblad, 8 april 2024 (https://etaamb.openjustice.be/nl/wet-van-29-februari-2024_n2024002088)

⁴⁰ De kwantitatieve gegevens die nodig zijn voor een goed onderzoek naar het risico op recidive, lijken nog ontoereikend te zijn. Er zijn te veel onzekerheden, meer bepaald wat het aantal feiten betreft die werden aangegeven bij de politie en die daadwerkelijk tot rechtsvervolging leiden (<https://ufc.be/werking/wetenschappelijke-opdrachten/journal-club/185-recidiveonderzoek-bij-seksueel-delinquenten-in-belgie-een-verkennende-studie-met-het-oog-op-de-effectiviteit-van-de-behandeling>)

Zo blijft, zoals Amnesty International erop wijst, ... *het hoge seponeringscijfer een pijnpunt, vaak wegens een gebrek aan bewijs of onvoldoende prioritering van zaken binnen het rechtssysteem. Sensibilisering, betere dataverzameling en een betere opvang van slachtoffers worden genoemd als essentiële maatregelen om recidive te voorkomen en straffeloosheid te verminderen* ..., Amnesty International (<https://www.amnesty-international.be/wat-we-doen/mensenrechten/seksuele-en-reproductieve-rechten/samen-tegen-seksueel-geweld>)

⁴¹ Verdrag inzake de rechten van personen met een handicap, Comité voor de rechten van personen met een handicap, *Slotopmerkingen bij het gecombineerde tweede en derde periodieke verslag van België*, Genève, 30 september 2024, p. 9, alinea 29.

Het BDF grijpt dit punt aan om te benadrukken dat het belangrijk is dat de toezichtsorganen van de verschillende internationale instrumenten dezelfde logica volgen en gelijklopende opmerkingen voorleggen aan de Belgische Staat.

2. Specifieke maatregelen voor de aanpak van daders

Het BDF en zijn lidverenigingen richten zich vooral op de slachtoffers van seksueel geweld. Niettemin hebben ze oog voor de noodzakelijke opvolging van de daders.

Het BDF vindt hun begeleiding een noodzaak. Het verwelkomt dan ook de inspanningen van de deelgebieden van het federale België op het vlak van begeleiding en preventie⁴². Het is maar net de vraag of de genomen maatregelen effectief en voldoende zijn. Er is duidelijk nog veel werk aan de winkel.

Artikel 20: algemene ondersteuningsdiensten

Specifieke vragen voor de volksgezondheidssector

V19: zijn specifieke maatregelen genomen om te garanderen dat de volksgezondheidsdiensten (ziekenhuizen, gezondheidscentra, andere) op basis van gestandaardiseerde nationale/regionale protocollen voldoen aan de veiligheid en medische noden van vrouwen en meisjes die slachtoffer zijn van alle vormen van geweld die onder het Verdrag van Istanbul vallen?

V20: staat de procedure beschreven in de protocollen?

- a. slachtoffers identificeren door middel van screening;*
- b. alle medische noden van slachtoffers vervullen met de nodige ondersteuning;*
- c. forensisch bewijs en documentatie verzamelen;*
- d. ervoor zorgen dat een duidelijke boodschap van ondersteuning aan het slachtoffer wordt overgebracht;*
- e. contact opnemen met de juiste gespecialiseerde ondersteuningsdiensten die deel uitmaken van een multi-institutionele samenwerkingsstructuur; en*
- f. kinderen identificeren die mogelijk zijn blootgesteld aan huiselijk geweld of andere vormen van gendergerelateerd geweld tegen vrouwen en meisjes, en die extra ondersteuning nodig hebben.*

In 2024 heeft de federale regering beslist een studie⁴³ te laten uitvoeren over de toepassing van de wet van 22 augustus 2002 betreffende de rechten van de patiënt voor 'kwetsbare' patiëntengroepen, onder wie slachtoffers van seksueel geweld. Dankzij deze wet werden de verjaringstermijnen verlengd. Bovendien maakt de wet elke toestemming ongeldig in geval van misbruik van een kwetsbare toestand, zoals ziekte of een handicap.

⁴² België, GREVIO-rapport 2024, *op. cit.*, *loc. cit.* p. 106-117.

⁴³ België, GREVIO-rapport 2024, *op. cit.*, *loc. cit.* p. 128.

Het BDF wil graag weten wanneer de resultaten van deze studie bekend zijn.

V22: kunnen alle vrouwen die slachtoffer zijn van geweld op een van de opgesomde gronden in artikel 4, lid 3, van het Verdrag van Istanbul, in het bijzonder vrouwelijke asielzoekers, vluchtelingen of migranten, vrouwen die behoren tot nationale of etnische minderheden, onregelmatig binnengekomen en/of verblijvende vrouwen, vrouwen met een handicap en LGBTI-vrouwen, op voet van gelijkheid gebruikmaken van de bestaande gezondheidsdiensten? Beschrijf welke maatregelen zijn genomen om juridische of praktische belemmeringen weg te nemen die hen verhinderen toegang te krijgen tot de gewone gezondheidszorg.

Het BDF dringt erop aan dat alle belemmeringen voor de toegang tot gezondheidszorg worden opgeheven zodat vrouwen en meisjes met een handicap op voet van gelijkheid toegang ertoe hebben. De principes van universele toegankelijkheid moeten er dringend systematisch worden toegepast.

Evenzo moet terdege rekening worden gehouden met de kosten, aangezien ze een essentiële rol spelen voor slachtoffers met een handicap. Ter herinnering: 25 % van de personen met een handicap leeft onder de armoedegrens, en seksuele misdrijven treffen vaker lage inkomens, laaggeschoolden en geïsoleerde personen.

Het gebruik van talen is ook belangrijk, te beginnen met de landstalen. Het is niet normaal dat Duitstaligen naar Duitsland moeten gaan voor gezondheidszorg in hun moedertaal, die nochtans een van de drie landstalen van België is.

Er moet vooral werk worden gemaakt van het verminderen van psychologische barrières. Deze zijn zeer belangrijk voor personen met een handicap die slachtoffer zijn van seksueel geweld, vooral omdat de daden waarvan zij slachtoffer zijn, al te vaak worden gepleegd door personen uit hun naaste omgeving, en in het bijzonder door professionals, soms zorgpersoneel⁴⁴.

V23: geef informatie over de maatregelen die zijn genomen om slachtoffers van geweld tegen vrouwen in instellingen voor personen met een handicap, voor ouderen, evenals in gesloten opvangcentra voor asielzoekers gemakkelijker te identificeren en op te vangen, en om te voldoen aan hun noden op het vlak van veiligheid en bescherming.

Voor de identificatie van slachtoffers in instellingen voor personen met een handicap bepaalt het alternatief verslag 2024 van het BDF over de uitvoering van het UNCRPD door België: *Er bestaan regulerende mechanismen, maar de bestaande klachtenregeling is te weinig bekend en de follow-up van klachten is onvoldoende transparant. Bijgevolg is er behoefte aan een systeem dat persoonlijke 'tegenmaatregelen' (zoals uit de instelling gezet worden) vermijdt.* De aanbeveling van het BDF luidde

⁴⁴ GOETHALS (T.), VAN HOVE (G.) en VAN DER LAENEN (F.), *op. cit., loc. cit. p. 19-20.*

als volgt: 44. *Er moet een onafhankelijk meldpunt komen met een hotline die zaken opvolgt en registreert. Het moet bevoegd zijn om controle uit te oefenen op instellingen*⁴⁵.

Tot nu toe heeft enkel de Duitstalige Gemeenschap een systeem voor inspectie en controle van instellingen voor personen met een handicap opgezet, inclusief klachtenbeheer.

Het systeem werd opgezet in samenwerking met de dienstverleners en is gebaseerd op de principes van het VN-Verdrag over de rechten van personen met een handicap. Het beoogt elke vorm van foltering of wreedaardige, onmenselijke of mensonterende behandeling te voorkomen. De *Dienststelle für selbstbestimmtes Leben (DSL)* heeft een klachtenbehandelingsmechanisme opgezet. Tot slot worden opleidingen over goede zorg aangeboden aan personeel van de diensten die deelnemen aan het Capsmile-project⁴⁶.

Uit parlementaire vragen in het Waals Gewest blijkt dat het AVIQ een systeem voor klachtenbeheer voorbereidt⁴⁷.

De Vlaamse Gemeenschap van haar kant heeft een meldingsprocedure voor grensoverschrijdend gedrag tegen personen met een handicap ingevoerd.

Het BDF vraagt het model van de Duitstalige Gemeenschap als goed voorbeeld te gebruiken voor de andere deelgebieden van het federale België. Het vraagt ook dat deze systemen worden ontworpen in overleg met de organisaties die personen met een handicap vertegenwoordigen.

V24: geef aan hoe de autoriteiten ervoor zorgen dat de verschillende groepen vrouwen en meisjes, meer bepaald vrouwen met een handicap, Romavrouwen en andere vrouwen die behoren tot nationale of etnische minderheden, vrouwelijke migranten en intersekse personen volledig zijn geïnformeerd, het begrijpen, en vrijwillig hun toestemming geven voor procedures zoals sterilisatie en abortus.

In 2024 heeft de IMC Vrouwenrechten een aantal maatregelen genomen met betrekking tot vrouwen en meisjes met een handicap (zie ook V1), meer bepaald om gedwongen sterilisatie te voorkomen.

Sinds 2014 bepaalt de wet duidelijk dat sterilisatie afhankelijk is van de schriftelijke toestemming van de persoon. Ondanks de wettelijke waarborgen blijven dergelijke praktijken helaas bestaan, meer bepaald als voorwaarde voor toelating tot bepaalde leefomgevingen.

⁴⁵ MASTSEPAN (N.), *op. cit.*, *loc. cit.* p. 51.

⁴⁶ België, GREVIO-rapport 2024, *op. cit.* p. 135.

⁴⁷ MORREALE (Ch.), *Antwoord op een schriftelijke vraag van Rachel SOBRY van 23 januari 2024 over de stand van zaken van de controles in rust- en verzorgingstehuizen in Wallonië, Parlement van Wallonië, Parlementaire Stukken, Zittingsperiode 2023 - 2024, jaar 2024, nr. 2333(2023 - 2024)1* (<https://www.parlement-wallonie.be/pwpages?p=interp-questions-voir&type=28&iddoc=126163>)

Helaas wordt voor deze feiten om verschillende redenen (waaronder het gebrek aan opvangplaatsen, kwetsbaarheid en onbekendheid met de rechten een belangrijke rol spelen) geen klacht ingediend, en wordt dit soort strafbare feiten niet geïdentificeerd en vervolgd zoals het hoort.

Hoewel er geen klachten worden ingediend, ontvangen organisaties op het terrein wel getuigenissen, maar altijd in het geheim⁴⁸.

Het is niet genoeg om een ideale wet te hebben. We moeten ook in staat zijn overtredingen vast te stellen en te bestraffen. Dit is hier duidelijk niet het geval.

In zijn alternatief verslag over de uitvoering van het UNCRPD raadde het BDF aan dat toestemming voor sterilisatie dan wel inname van voorbehoedsmiddelen moet worden verkregen op basis van volledige en wettelijk geregelde informatie⁴⁹.

De praktijk van gedwongen anticonceptie mag zeker niet over het hoofd worden gezien. In bepaalde gevallen kan zij immers misbruik vergemakkelijken, omdat het risico op zichtbare gevolgen bij verkrachting vermindert ...

Het is wellicht nog te vroeg om de effecten van de maatregelen van 2024 te evalueren⁵⁰, maar het BDF wil zeer graag meer hierover vernemen en deze praktijk op zeer korte termijn drastisch zien verminderen.

Hiertoe dringt het BDF erop aan dat vrouwen en meisjes met een handicap informatie en opleidingen over hun rechten krijgen, op een toegankelijke manier voor hun handicap. Dit is een noodzakelijke stap om op een adequate manier uiting te kunnen geven aan de misdrijven waarvan zij het slachtoffer zijn. Bewustwording van hun rechten en seksuele voorlichting zouden hen aanmoedigen om zelfredzamer te worden.

Tot slot wil het BDF de aandacht vestigen op het personeelstekort in de opvangplaatsen voor personen met een handicap. Dit is niet bevorderlijk voor een kwaliteitsvolle begeleiding, vertrouwensrelaties en het nodige luisterend oor. In zekere mate kan dit leiden tot overmatige stress en vermoeidheid, wat op zijn beurt kan leiden tot het inzetten van ongeschikte methodes, zoals overmedicatie of isolering.

Artikel 22: gespecialiseerde ondersteuning

V25: beschrijf het soort gespecialiseerde hulporganisaties voor vrouwen die slachtoffer zijn van de vormen van gendergerelateerd geweld die onder het

⁴⁸ PINTO (M.), *op. cit., loc. cit.* p. 5-8.

VAN REETH (C.), *Stérilisations et contraception forcées : ces armes pour contrôler le corps des femmes handicapées*, in *Alter Echos*, nr. 512, 13 september 2023

⁴⁹ MASTSEPAN (N.), *op. cit., loc. cit.* p. 53, aanbeveling 49.

⁵⁰ België, GREVIO-rapport 2024, *op. cit.* p. 136.

Verdrag van Istanbul vallen (bijvoorbeeld stalking, seksuele intimidatie en huiselijk geweld, inclusief de digitale dimensie ervan, vrouwelijke genitale verminking, gedwongen huwelijk, gedwongen abortus en gedwongen sterilisatie, inclusief gespecialiseerde hulporganisaties die ondersteuning bieden:

- a. *blijf-van-mijn-lijfhuizen en/of andere vormen van veilige huisvesting,*
- b. *medische ondersteuning,*
- c. *psychologische begeleiding op korte en lange termijn,*
- d. *traumazorg,*
- e. *juridisch advies,*
- f. *gemeenschapsdiensten,*
- g. *telefonische hulplijn,*
- h. *andere vormen van ondersteuning (bijv. programma's voor sociaal-economische empowerment, online platforms voor ondersteuning, ...).*

De acht genoemde diensten bestaan in België voor vrouwen en meisjes die slachtoffer zijn van geweld, met wisselende doeltreffendheid.

Het BDF betreurt dat deze diensten niet volledig toegankelijk zijn. Het vraagt dringend ze toegankelijk te maken voor vrouwen en meisjes met een handicap, temeer aangezien studies aantonen dat geweld tegen deze specifieke groep veel voorkomt.

In deze zeer moeilijke situaties spelen bewustmaking, een luisterend oor en advies beslist een heel belangrijke rol.

Het verslag van België vermeldt verschillende voorzieningen in de verschillende deelgebieden van het federale België⁵¹.

Het BDF dringt erop aan dat de autoriteiten het nodige doen om deze voorzieningen gratis en volledig toegankelijk te maken voor alle vrouwen en meisjes met een handicap, en dat het bestaan ervan op grote schaal bekend wordt gemaakt onder de belanghebbenden.

In dit verband roept het BDF de bevoegde autoriteiten op om hun acties te coördineren met de organisaties op het terrein, meer bepaald de organisaties die personen met een handicap vertegenwoordigen. Het is ook essentieel dat in de communicatie over deze voorzieningen overmatige stigmatisering wordt vermeden.

De antwoorden van België op de GREVIO-vragenlijst hebben informatie verstrekt over de maatregelen die zijn genomen om meer bekendheid te geven aan de ondersteuning voor slachtoffers van gendergerelateerd geweld⁵².

Het BDF vindt het belangrijk dat de fiches die werden ontwikkeld voor de digitale tool stop-violence.brussels⁵³, ook in niet-digitaal formaat ter

⁵¹ België, GREVIO-rapport 2024, *op. cit.*, *loc. cit.* p. 144-145.

⁵² België, GREVIO-rapport 2024, *op. cit.* p. 88.

⁵³ <https://stop-violence.brussels/>

beschikking worden gesteld van de slachtoffers: ze zijn digitaal niet vaardig genoeg, vooral bepaalde subgroepen van personen met een handicap niet. Een gelijkaardige tool zou wellicht nuttig zijn in de andere deelgebieden van het federale België.

Het Waals Gewest en de Franse Gemeenschap van België hebben de zelfverdedigingsopleidingen voor vrouwen van de vzw Garance gefinancierd en haar campagne *No means no* gesteund in de periode 2020 - 2021.

Voor het BDF hadden deze projecten de verdienste dat ze bestonden, maar gezien de omvang en ernst van het probleem is dit ongetwijfeld niet voldoende. Er werd geen financiering voor deze projecten op lange termijn voorzien. Vonden de autoriteiten het niet nuttig deze initiatieven een blijvend karakter te geven? Op basis waarvan? En wat zijn de plannen voor de toekomst?

Artikel 48: verbod op verplichte alternatieve procedures voor geschillenregeling of veroordeling

Strafrecht

V38: wanneer vrijwillige alternatieve procedures voor geschillenregeling bestaan voor een strafbaar feit dat onder het Verdrag van Istanbul valt, zoals verzoening of bemiddeling, geef dan informatie over de ingebouwde waarborgen om de vrije en geïnformeerde toestemming van het slachtoffer voor deze procedures te garanderen, en over de maatregelen die zijn genomen om te voorkomen dat directe of indirecte druk op het slachtoffer wordt uitgeoefend. Geef ook aan of het aanbieden van alternatieve procedures voor geschillenregeling kan leiden tot stopzetting van het onderzoek en de strafvervolgning of andere gevolgen voor het slachtoffer.

Het BDF wil benadrukken hoe belangrijk het is om justitie toegankelijker te maken op het vlak van strafprocedures, zowel praktisch, technisch als psychologisch.

Zo moet justitie op alle niveaus voldoen aan de criteria van universele toegankelijkheid, goedkoop zijn, zo niet gratis, en de noodzakelijke ondersteuning bieden zodat het 'jargon' correct wordt begrepen en het logge apparaat minder intimiderend wordt.

Mensen, en in het bijzonder personen met een handicap, moeten aangepaste begeleiding krijgen zodat zij zich gehoord en begrepen voelen.

Anders zullen de meest kwetsbare personen het gerechtelijk apparaat nog steeds niet inschakelen om hun rechten te doen gelden.

Artikelen 49 en 50: algemene verplichtingen en onmiddellijke respons, preventie en bescherming

V41: welke maatregelen zijn er genomen om de lokalen van politiebureaus toegankelijk en geschikt te maken voor het ontvangen en ondervragen van slachtoffers van geweld, waarbij hun privacy wordt gewaarborgd? Kunnen gevallen van geweld tegen vrouwen ergens anders dan in het politiebureau worden gemeld, ook langs digitale weg?

Het BDF stelt vast dat de geïntegreerde politie inspanningen heeft geleverd om slachtoffers deskundig en discreet te ontvangen. In werkelijkheid duurt het nochtans lang voordat slachtoffers zich tot de politie durven te wenden.

De relatie met de politie lijdt misschien onder het gewelddadige imago dat via de media wordt verspreid, zowel in bepaalde vormen van reality-tv als in fictie. In ieder geval schrikt het inschakelen van de politie maar al te vaak af, en wordt ervan uitgegaan dat men niet zal worden geloofd ...

Het BDF wil dat actie wordt ondernomen om het vertrouwen tussen de burger en de ordediensten te herstellen.

Ook inspanningen op het vlak van toegankelijkheid zijn nodig. Uit de bovenstaande statistieken (p. 10) blijkt dat de politie in 85 % van de gevallen niet wordt ingeschakeld. Bij het invoeren van de politiezones verhuisden de politiebureaus om 'redenen van efficiëntie' naar locaties buiten de gemeenten. Dit leidt tot vaak verre verplaatsingen, vooral voor personen met mobiliteitsproblemen of zonder eigen voertuig, wat discretie niet ten goede komt ...

Het onthaalpersoneel is gewoonlijk overbelast en vraagt bezoekers lang te wachten of op een ander tijdstip terug te komen ...

Het voorbeeld van de politiezone Weser-Gohl in de Duitstalige Gemeenschap, die mensen discreet ontvangt buiten het eigenlijke onthaal, moet worden geëvalueerd en eventueel overgenomen in andere politiezones⁵⁴.

In dit opzicht kunnen online oplossingen nuttig zijn, maar ze mogen niet de enige oplossing zijn. Hetzelfde geldt voor telefoonlijnen.

In het rapport van België wordt benadrukt dat de mobiele applicatie 112 (app 112) specifiek werd aangepast aan de behoeften van personen met een handicap, in het bijzonder doven. Het BDF betwist deze te optimistische bewering. België heeft trouwens geweigerd de te lage eisen van de Richtlijn *European Accessibility Act* uit te breiden, ondanks het aandringen van de NHRPH, het BDF en zijn lidorganisaties die doven vertegenwoordigen.

⁵⁴ België, GREVIO-rapport 2024, *op. cit.* p. 178.

V44: werden maatregelen genomen om vrouwen en meisjes die slachtoffer zijn van een van de vormen van geweld tegen vrouwen die onder het Verdrag van Istanbul vallen, aan te moedigen om geweldsincidenten bij de autoriteiten te melden? Geef voorbeelden van maatregelen die zijn genomen om het vertrouwen bij de rechtshandhavers te wekken, waaronder maatregelen om taalkundige of procedurele moeilijkheden van slachtoffers bij het indienen van klachten te verhelpen, in het bijzonder vrouwelijke migranten, vrouwelijke asielzoekers, vrouwen met een handicap, vrouwen met verslavingsproblemen en andere vrouwen en meisjes die risico lopen op intersectionele discriminatie.

1. Maatregelen van ondersteunende diensten of politie

In het antwoord van België wordt benadrukt dat de toegang tot de ZSG's eenvoudig en gratis is, en dat een bewustmakings- en actiecampagne het mogelijk heeft gemaakt het aanbod bekend te maken⁵⁵.

Toch merkt het BDF op dat het aantal klachten van vrouwen met een handicap zeer laag blijft, hoewel studies aantonen dat zij een van de meest kwetsbare groepen voor seksueel geweld zijn⁵⁶. In deze ongelukkige omstandigheden worden het zelfvertrouwen en het vertrouwen in anderen sterk aangetast. Zijn dit geen belangrijke obstakels die slachtoffers ervan weerhouden zich uit te spreken?

Het BDF beschikt niet over de nodige deskundigheid om nuttige voorstellen op dit vlak te doen, maar vindt wel dat de autoriteiten dringend het noodzakelijke fundamentele werk moeten verrichten om zo snel mogelijk een concrete en doeltreffende oplossing te bieden. Bijkomende inspanningen lijken dus onontbeerlijk.

2. Maatregelen op het vlak van taalkundige ondersteuning

De ZSG-wet van 26 april 2024 bepaalt dat het slachtoffer van seksueel geweld het recht heeft om de kosteloze taalkundige bijstand te verzoeken tijdens de dienstverlening⁵⁷. Omvat dit wel degelijk vertolking in gebarentaal? Omvat dit ondersteuning door een begeleider naar keuze?

⁵⁵ België, GREVIO-rapport 2024, *op. cit.*, *loc. cit.* p. 184-185.

⁵⁶ PAULUS (M.), *op. cit.*, *loc. cit.* p. 14.

⁵⁷ België, GREVIO-rapport 2024, *op. cit.*, *loc. cit.* p. 185.

26 APRIL 2024, *wet betreffende de zorgcentra na seksueel geweld*, *Belgisch Staatsblad*, 31 mei 2024 (https://etaamb.openjustice.be/nl/wet-van-26-april-2024_n2024004825.html).